

ADMINISTRATIEVE INDELING.

De administratieve indeling van België weerspiegelt de opeenvolgende ruimtelijke actiepatronen van zijn bewoners. De verscheidene stadia ervan hebben hun sporen nagelaten in deze indeling. Het recentst is dit het geval geweest met het tot stand komen van de Gewesten, resultaat van een groeiend op taal- en cultuurelementen gebaseerde ruimtelijke structuur van de Belgische samenleving.

De hoofdk kaart geeft de huidige *gemeenten* met naam en begrenzing en de situering van hun administratief centrum. Ook de vroegere gemeentegrenzen worden aangeduid.

De gemeenten vormen de basiseenheid van de administratieve indeling van het land. Ze hebben een relatief grote zelfstandigheid. Ze verkiezen hun gemeenteraad, stellen de burgemeester voor en hebben eigen inkomsten, onderwijs en politiek. De gemeenten – met hun grenzen zoals ze voorkwamen op de eerste nationale Atlas – waren de weerspiegeling van de oude agrarische dorpsbehorens (vandaar o.a. een grote oppervlakte in de onvruchtbare Kempen of Ardennen en een kleine in vruchtbare leemgebieden zoals Haspengouw). De dorpsbehorens werden in de middeleeuwen voor het eerst geïnstitutionaliseerd als kerkelijke parochies. Deze werden op hun beurt, bij de aanhechting van het land bij Frankrijk, na de Franse Revolutie, de gemeenten. De ca. 2 500 gemeenten waren ondanks de stedelijke groei, industrialisering en verstedelijking van het platteland praktisch alle blijven bestaan tot de grote fusieperiode (1961-1976). Tot 1928 groeide hun aantal zelfs aan tot 2 675.

Het behoud van deze gemeenten met als omvang hun middeleeuwse dorpsbehorens was een anachronisme geworden. De gemeente weerspiegelde het basisrelatiepatroon niet meer en zeer vele gemeenten bereikten de bevolkingsdrempelwaarde niet, die nodig was om een minimum van dienstverlening te geven. Extreme voorbeelden waren aldus Zoutenaai (arr. Veurne) met ± 25 inwoners of het 55 ha omvattende Groot-Loon (arr. Tongeren). In 1985 telde 44 % van de gemeenten minder dan 1 000 inwoners (10 zelfs minder dan 100), 84 % van de gemeenten bereikte de 5 000 inwoners niet. Dit leidde er toe dat in 1961 het wettelijke kader geschapen werd om op een eenvoudige wijze tot samenvoeging van gemeenten te komen. Dit geschiedde essentieel op 1.1.1977 door het Koninklijk Besluit van 17.9.1975 (Staatsblad 25.9.1975 met verantwoording van iedere samenvoeging) dat het aantal Belgische gemeenten (toen nog 2 359) drastisch verminderde tot 589.

Over het algemeen waren de samenvoegingen ruimtelijk omvangrijker in Wallonië (gemiddeld zes gemeenten) met zijn geringe bevolkingsdichtheid dan in het dichterbevolkte Vlaanderen (gemiddeld 3,6 gemeenten). De gemiddelde bevolking steeg van 3 500 inwoners (1958) tot 16 750 in 1987 en de gemiddelde oppervlakte van 12 km² tot 52 km². Er bleef slechts één gemeente met minder dan 1 000 inwoners over (om taalredenen) maar toch nog 108 van 1 000 tot 5 000 inwoners (waarvan slechts 14 in Vlaanderen). Deze samenvoegingen betekenen dat bij de meeste gemeenten het basisrelatiepatroon zich binnen de nieuwe gemeentelijke eenheid afspeelt, terwijl ook de stedelijke woonkernen nu tot één enkele gemeente behoren. Bij de grootste agglomeraties is dit laatste slechts bij Gent het geval. Bij Antwerpen behoort aldus slechts 2/3 van de stedelijke bevolking tot de centrale gemeente, bij Luik geldt dit voor nauwelijks de helft, terwijl bij Brussel er zelfs geen samenvoeging van gemeenten plaatsgreep. Het stedelijk woongebied strekt zich nu over 36 gemeenten uit en de gemeente Brussel telt slechts 1/10 van de totale stedelijke bevolking.

Op de hoofdk kaart is het *administratief arrondissement* het volgend niveau. De arrondissementen hebben betrekkelijk weinig betekenis. De arrondissementscommissaris oefent de voogdij uit over de gemeenten met minder dan 5 000 inwoners.

De op de hoofdk kaart aangeduide *provincies* zijn veel belangrijker. Ze hebben een eigen gekozen raad en bestuur, eigen inkomsten. Dit laat ze toe een eigen beleid te voeren, dat vooral tot uiting komt in onderwijs en wegennet. De provincies worden bestuurd door een door de raad gekozen bestendige deputatie onder leiding van een regeringsambtenaar : de gouverneur. Hun namen herinneren aan de middeleeuwse territoria, maar hun vorm en politiek betekenis ontleen ze aan de Franse periode toen ze opgericht werden als departementen.

Taalgebieden en *Gewesten* (inzetkaarten) ontstonden als gevolg van de aanpassing van de administratieve eenheden aan de Belgische taal- en cultuurdiversiteiten. De basisidee was enerzijds dat de wrijvingen tussen de verschillende taalgemeenschappen geminimaliseerd zouden worden door de administratieve eenheden eentalig te maken en anderzijds het gevoel dat iedere groep had het beter te doen wanneer hij een eigen economisch beleid kon voeren.

Alhoewel de oude administratieve eenheden, gemeenten, arrondissementen en provincies overwegend tot één taalgroep behoorden, waren er tot 1963 heel wat gemeenten, arrondissementen en provincies tweetalig. Het groeiend bewustzijn van de eigen cultuur, samen met de tertiërisatie van de maatschappij die aan de taal als communicatiemiddel steeds meer betekenis gaf, leidde tot de taalwetten van 8.11.1962 en 2.8.1963. Hierbij werd België onderverdeeld in vier taalggebieden (Duits, Frans, Nederlands en het tweetalige F-N Brussel), de taalgrenzen werden vastgelegd en de administratieve grenzen aangepast aan deze nieuwe situatie. Tevens ontstonden twee "taaleilanden" : het franstalig Komen dat niet aansluit bij zijn provincie (Henegouwen), en het nederlandstalige Voeren dat eveneens gescheiden is van zijn provincie (Limburg).

In 1987 geeft dit wat volgt. Het Nederlandse taalggebied (5 686 000 inwoners) omvat de provincies West-Vlaanderen, Oost-Vlaanderen, Antwerpen, Limburg en de Brabantse arrondissementen Halle-Vilvoorde en Leuven. Het Franse taalggebied (3 139 000 inwoners) omvat de provincies Henegouwen, Namen, Luxemburg en Luik (uitgenomen de Duitstalige gemeenten) en het Brabantse arrondissement Nivel. Het Duitse taalggebied (66 000 inwoners) omvat 9 gemeenten in het arrondissement Verviers (provincie Luik). Tenslotte komt het tweetalige (Frans-Nederlands) arrondissement Brussel-Hoofdstad (973 000 inwoners).

Daar het niet mogelijk bleek een aantal gemeenten éentalig te maken, wegens de aanwezigheid van relatief veel anderstaligen, werden in een aantal gemeenten langsheen de taalgrenzen en rond Brussel faciliteiten aan deze anderstaligen toegerekend. Hoofdzakelijk betekent dit dat zo het gemeentebestuur intern éentalig is, de anderstalige inwoners documenten in hun eigen taal kunnen bekomen, de mededelingen aan het publiek tweetalig zijn en dat er anderstalige lagere scholen toegelaten zijn.

De wetten van 8.8.1980 en 9.8.1980 (Staatsblad 15.8.1980) zetten een eerste stap op weg naar de federalisering van het Belgisch staatsbestel, daar een aantal bevoegdheden, vanaf 1981, overgemaakt werden van de nationale overheid naar nieuwe regionale eenheden : de *Gewesten* (het Brusselse, het Vlaamse, het Waalse) en de *Gemeenschappen* (de Duitstalige, de Franse en de Nederlandse). Deze staatsvorming is zeer complex en werd bovendien anders geconcretiseerd in de drie taalggebieden.

In principe zullen de Gemeenschappen bevoegd zijn voor de meeste persoons- en cultuurgebonden materies, de Gewesten voor de ruimtegebonden en economische materies.

Zowel de Gemeenschappen als Gewesten hebben een eigen parlement (raad) en regering (executieve). Deze laatste vaardigt samen met de raad decreten uit. Deze decreten staan op hetzelfde niveau als de nationale wetten.

De Nederlandse Gemeenschap is bevoegd voor alle inwoners van het Nederlandse taalggebied en voor de nederlandstaligen in Brussel. De Franse Gemeenschap is bevoegd voor alle inwoners van het Franse taalggebied en voor de franstaligen te Brussel. De Duitstalige Gemeenschap is bevoegd voor het Duitse taalggebied.

Het Vlaamse Gewest (13 512 km², 5 686 000 inwoners) strekt zich uit over het Nederlandse taalggebied. Het Waalse Gewest (16 845 km², 3 206 000 inwoners) omvat het Franse en het Duitse taalggebied. Het Brusselse Gewest (162 km², 973 000 inwoners) valt samen met het tweetalige arrondissement Brussel-Hoofdstad.

Een Vlaamse Raad (met één Vlaamse Executieve van 9 leden) oefent zowel de gewest- als gemeenschapsbevoegdheden uit en zetelt te Brussel. De Waalse Gewestraad (met één Executieve van 6 leden) heeft zijn zetel te Namen. De Franse Gemeenschapsraad (met één Executieve van 3 leden) zetelt te Brussel. De Raad van de Duitstalige Gemeenschap (met eigen Executieve van 3 leden) zetelt te Eupen. De Brusselse Gewestraad is tot nu toe nog niet geïnstalleerd : binnen de nationale regering fungeren echter drie leden als voorlopige Brusselse Executieve.